

УГОЈНЕ БОЛЕСТИ ГОВЕДА И ПРОИЗВОДЊА МЛЕКА

Не би се могло рећи, да оне најраширеније узгојне болести говеда: туберкулоза, бруцелоза и јаловост претстављају за нашу земљу проблем тек од новијег датума. Располажемо подацима, да их је у Југославији било и раније, но у време оне опште привредне депресије, у периоду између два светска рата, нити им је наш произвођач поклањао неку нарочиту пажњу, нити се тадашња власт активније zaloжила на њиховом изналажењу, сузбијању и искорењивању.

Због конфигурација терена, климе и неједнаких прехранбених и смештајних услова за стоку, наши се сточари нису могли везати само на једну расу говеда. Где је било довољно концентровано и добре кабасте хране, пољопривредни произвођачи оријентисали су се на узгој крупнијих и продуктивнијих раса. У крајевима где се сточарило на више екстензиван начин показале су се наше примитивне расе говеда као незаменљиве. У нашем фонду говеда заступљена је буша у разним сојевима, сименталац, сименталски крижанац, док монтафонци, пинцгавци и подољци претстављају расе, које су само за извесна подручја наше земље везане.

Било је раније од стране власти покушаја, да се преко монтафонаца, пинцгавца и оберинталаца повећа узраст и поправи млечност наших примитивних раса говеда, но међутим од тих свих страних пасмина позитиван је траг оставио једино оберинталац у чувеном млечном гатачком говечету. Наша садашња сточарска политика иде за тим, да путем боље исхране и селекције дође чим више до изражаја уређена диспозиција на млечност код наших брахицерних говеда (буша) и код говеда крупних продуктивнијих раса.

Наше је говедарство у току другог светског рата тешко оштећено. Пропао нам је врло вредан приплодни материјал, резултат дугогодишњег рада наших пољопривредних произвођача. Последице тога наша земља и данас осећа.

Кроз последњих 10 година у Југославији се повећао број становника за око 3 милиона. Пораст броја становништва као и све јачи прилив радне снаге у индустрију поставили су нашем сточарству захтеве за новим количинама животних намирница анималног порекла, којима оно због стања у коме се затекло после Другог светског рата није могло да одговори. На тржишту се стално осећао недостатак млека и млечних производа. Пред одговорне факторе постављало се питање како наћи излаз из те ситуације. Да ли се претежно оријентисати на увоз говеда из иностранства или се ослонити на сопствене изворе и користити дотада неискоришћене резерве. Ми смо се одлучили за овај други пут, а увоз говеда због негативних искустава које смо имали с увозом настојали смо свести на најмању могућу меру.

Да бисмо могли остварити постављени план требало је прво добити што тачнији увид у стање узгојних болести код говеда у Југославији. Испитивања на терену која су вршена кроз неколико година дала су следеће резултате:

- 1) говеђе туберкулозе има на сва три сектора;
- 2) бруцелозе* има на државним и задружним економјама, док су на приватном сектору установљени само појединачни случајеви болести;

* Заразни побачај.

3) полних зараза — посебно трихомонијазе, тог најчешћег узрока јаловости крава — има доста на приватном сектору.

Велика концентрација стоке на државним и задружним економијама допринела је, да је ту проценат туберкулозе и бруцелозе био далеко већи него на приватном сектору. Морали су бити формиран чак и посебни центри за смештај туберкулозних и бруцелозних говеда, која су потицала са државних пољопривредних добара. У 1952 години пољопривредно добро „Фрушка Гора“ у Гладношу имало је 28,3% туберкулозних грла, Факултетско добро „Црвенка“ у Земуну 40,3% итд. Са Јуницама увезеним из Чехословачке унели смо бруцелозу на државну ергелу „Гучево“ у Лозници и Пољопривредном добру „Младост“ у Обреновцу, и та су добра на крају морала цео запат говеда ликвидирати. И поред високог броја туберкулозних грла на државним и задружним имањима, укупан проценат туберкулозних грла у Југославији 1952 г. није био већи од 4,5%.

У раздобље 1950/51 год. Холандија је имала 15,8% туберкулозних говеда.

Поставља се питање, којем од ова три задатка треба дати прво место: да ли их решавати упоредо или сваки по наособ. Ми смо одлучили да истовремено поведемо борбу и против туберкулозе и против бруцелозе. На то нас је потакла чињеница, што се у САД форсирала борба против туберкулозе а запостављала се бруцелоза, тако да данас Америка спада у земље где практички узето и нема туберкулозе говеди, али зато око 19% приплодних говеда болује од заразног побачаја.

Откривањем и излучивањем из приплода туберкулозних и бруцелозних грла постигли смо, да је данас код нас проценат туберкулозних говеда од ранијих 4,5% сведен на свега 1%, док се проценат бруцелозних грла креће око 0,026%. Нашим успесима на пољу сузбијања помешаних узгојних болести у првом су реду допринели законски прописи, који обавезују управне државне органе, да сопственицима исплаћују накнаде за туберкулозна и бруцелозна грла, која су по одлуци власти излучена из приплода и приведена клању (Основни закон о заштити стоке од сточних зараза из 1954 године и Уредбе о накнади штета насталих убијањем, клањем или угинућем животиња коју је 1945 године донело Савезно извршно веће.) Немамо тачних података о стању бруцелозе говеда у другим европским земљама, но симптоматично је да су неке од њих прибегле вакцинацији против заразног побачаја што говори да код њих ситуација у погледу банга није баш ружичаста.

Борбу против јаловости говеда нисмо могли ставити у први план, пошто смо претходно за то морали оспособити кадар стручњака. Неколико наших ветеринара стели су у иностранству потребну рутину у сузбијању јаловости, и они су по повратку у земљу преносили своја искуства на друге ветеринаре.

Ми засад не можемо говорити о неком проценту јаловости код говеда, који би важио за целу Југославију, пошто испитивања још нису обухватила цело подручје наше државе.

Досадашња испитивања показала су да је код наших говеда нарочито на приватном сектору најчешћи узрок јаловости трихомонијазе, која се преноси парењем животиње. Да бисмо могли повести успешну борбу против трихомонијазе није нам преостало друго, већ где год то прилике допуштају искључити природни припуст, применити вештачко осемењивање и лечити заражене плоткиње. Илустроваћемо с неколико примера, како је код нас било стање јаловости говеда пре него што се приступило његовом систематском сузбијању и какве смо резултате постигли применом вештачког осемењивања.

Стручњаци централне ветеринарске болнице у Љубљани прегледали су у току три године гениталне органе код 15.666 крава. Међу њима пронађено је јалових 5.129 или 32,7%. У ближој околини Љубљане пронађено је 49 бикова заражено трихомонијазом. Словенија је прва у циљу сузбијања трихомонијазе увела вештачко осемењивање крава.

Стручњаци центра за вештачко осемењивање крава у Прелогу (НР Хрватска) прегледали су на јаловост у 12 села поманутог среза 4.190 крава и јуница. Јаловост је установљена код 1.491 или код 35,5%. Забрањен је припуст и прешло се на вештачко осемењивање. Применом тог начина репродукције и лечењем оболелих плоткиња успело је већ након годину дана рада у тим селима стерилитет од ранијих 35,5% свести на 21,1%.

Без претеривања би се могло узети, да је раније било у Југославији око 30% јалових крава. Ако би нам успело само половину њих поново укључити у приплод, то би за сточни фонд Југославије значило годишњи прираст за око 150.000 грла говеда. Кад би свака од излечених крава дала само хиљаду литара млека годишње, ми бисмо тим за наше унутрашње потребе обезбедили нових 150 милиона литара млека. Ако вредност млека рачунамо са 20 динара по литри, при овој грубој рачуници произлази, да је наша земља само због јаловости говеда губила годишње млека у вредности од преко 3 милијарде динара. То су те наше скривене резерве на које раније нисмо мислили.

Јаловост крава данас се може успешно лечити. Сваки наш сточар пре него се одлучи на продају таквих грла требало би се саветовати са ветеринарским стручњаком, да ли се код дотичног грла ради о излечивој или неизлечивој јаловости.

Већ смо раније изнели да говеђа туберкулоза и бруцелоза не претстављају за нашу земљу неки озбиљнија економски проблем. Оне су више здравствени проблем, јер се путем млека могу преносити на потрошаче, па је разумљиво, зашто је наша народна власт посветила толико пажње њиховом сузбијању и искорењивању.

Колико је досад наша заједница утрошила средстава на подизање центара и станица за вештачко осемењивање говеда и сузбијање јаловости? Кад би се урачунала вредност зграда и апаратуре сигурно би се сума издатака попела и до једне милијарде. Уверени смо, да резултати неће изостати. Пошто ми за вештачко осемењавање употребљавамо само најквалитетније приплодњаке неоспорно је, да ћемо убрзо доћи до говеда, која су далеко продуктивнија али и осетљивија од оних, која смо узгајали раније, па се пред нашег пољопривредног произвођача поставља озбиљан задатак, да таквим говедама обезбеди и све потребне услове за њихов опстанак.

CATTLE DISEASES AND MILK PRODUCTION

Daniilo Jakšić

Veterinary Inspector, Belgrade

Cattle diseases, particularly tuberculosis and brucellosis, are found on state and co-operative farms, where the cattle are concentrated. It can be stated that the number of cattle infected by tuberculosis has been reduced from 4,5% to 1,0%. The incidence of brucellosis in cattle is about 0.026%. Primarily the Law for control of cattle and contagious cattle diseases has contributed since 1954 to the successful control of the above-

mentioned cattle diseases, as has the regulation for compensation for compulsory slaughter, killing or death of infected animals. It can be taken that prior to this in Yugoslavia there were about 30% of infertile cows. How many there are now is not known because research has not been carried out in all regions of the F. P. R. Y. The most frequent reason for infertility in cattle is trichomoniasis. By means of artificial insemination the number of infertile cattle has been reduced. One milliard dinars undoubtedly have been spent in the establishment of centres and stations for controlling infertility in cattle (including the erection of buildings and installation of equipment.) By means of artificial insemination we shall not only control infertility in cattle but also produce better cattle by using bulls of better quality.

Др. Димитрије Сабашош, Загреб

УЛОГА КАДРОВА У УНАПРЕЂЕЊУ МЉЕКАРСТВА

„Нема ништа практичније од добре теорије.“

Др. Rahn D., проф. Cornell универзитета, УСА, 1928. год.

И у нашој земљи је пут развоја мљекарства обиљежен стадијима кроз које је оно пролазило у земљама с напредним мљекарством. Уз производњу и прераду малих количина млијека у скоро сваком пољопривредном домаћинству, које је то чинило већином за потребе прехране чланова властите обитељи, развијало се и искориштавање већих количина млијека од мањих и већих стада крава, оваца и коза, која су се у сезони вегетације окупљала и прехранивала на дојинским или планинским пашњацима. Млијечни производи из тога млијека су били намијењени претежно за локално тржиште, а израђивали су их искуснији чланови обитељи или посебни познаваоци прераде млијека, који су с власником у најамном односу. Трећа и најмлађа етапа у мљекарству је стална производња, откуп, сабирање и искориштавање знатних до врло великих количина млијека са сврхом да се непољопривредно становништво опскрби довољним количинама квалитетног млијека и млијечних производа.

Код нас постоји још и сада сва три типа мљекарства, која су у различитим крајевима неједнако изражена. Међутим заједничко је за све да се у њима ради вишемање по традицији и по властитом искуству, не користећи се сувременим тековинама које је мљекарство као цјелина постигло у свијету и тако већ одавна оставило иза себе некадашњи примитивизам.

Има много фактора који су спречавали и још увијек онемогућују директни утјецај на малог произвођача млијека. Међу њима се особито истиче велика бројност домаћинстава са претежно једном до двије музаре, које не музу увијек исте особе. Тако је још више повећан број музача, којима су непознати сувремени принципи производње млијека. Уколико се то млијеко не потроши у домаћинству, начине се из њега производи за брзу потрошњу, те не долази до губитака ни људске исхране ни њене новчане вриједности. Али ако се вишак млијека продаје подухећима за обраду